

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КІБЕРЗЛОЧИНУ

Written by ДОВЖЕНКО ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ, аспірант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ (м.Одеса)
Wednesday, 05 December 2018 16:57

Сучасні дослідження в галузі кримінального права, кримінального процесу та криміналістики все частіше звертаються до поняття кіберзлочинів та кіберзлочинності. Це пов'язано з загальним науково-технічним розвитком сучасності, адже кібернетичні технології стали невід'ємною частиною всіх сфер життя людини. Не оминули сучасні тенденції і кримінального світу, який проявляє зростаючий інтерес до цифрових систем дистанційного банківського обслуговування, інформації, що зберігається на електронних носіях, використовує кібертехнології для розповсюдження інформації, як допоміжні, або основні засоби для скоєння злочинів. В міжнародно-правових документах та літературі все частіше виділяється спеціальне поняття кіберзлочину. Однак, наразі відсутній консенсус щодо конкретного наповнення цього поняття. До цього моменту ані в міжнародних документах [2], ані в національному законодавстві України не розроблена єдина термінологія та єдиний підхід до виявлення та поняття кіберзлочинності, що застосовується поряд з такими поняттями як комп'ютерна злочинність, злочини в телекомунікаційних системах, злочини в сфері високих технологій, інформаційні злочини, злочини в сфері комп'ютерної безпеки, злочини в сфері комп'ютерної інформації, тощо. Однак поняття «кіберзлочинність» (в англійському варіанті – cybercrime) семантично ширше, ніж «комп'ютерна злочинність» (computercrime), і більш точно відображає природу такого глобального явища, як злочинність в інформаційному просторі. Якщо термін «кіберзлочинність» співвідноситься як з використанням комп'ютерів, так і з використанням інформаційних технологій і глобальних мереж, то поняття «комп'ютерна злочинність» в основному стосується злочинів, що здійснюються проти електронних пристроїв і даних, що на них зберігаються.

В опублікованих теоретичних джерелах тривають дискусії про підходи до визначення поняття «кіберзлочини». По суті питання висловлюються в основному кримінологи [2] або фахівці в галузі кримінального права [3]. Відсутність повноцінного, вивіреного термінологічного апарату, що забезпечує сферу розглянутих злочинів, зайвий раз підкреслює відсутність повного розуміння суті даної проблеми, її актуальність і стурбованість як з боку наукового співтовариства, так і громадянського суспільства новими погрозами зростаючих масштабів злочинності.

Можна виділити декілька категорій злочинів, котрі, як правило, відносять до кіберзлочинів. По-перше, мова йде про шахрайство за допомогою систем дистанційного банківського обслуговування через викрадення та незаконне використання автентичних даних, таких як паролі, криптографічні ключі, одноразові паролі та ін. з метою незаконного списання грошей з рахунків фізичних та юридичних осіб. По-друге, нерідкими стають кібератаки проти зареєстрованих брендів та торговельних марок шляхом створення так званих фішингових доменів, створення Інтернет-ресурсів, які компрометують бренд чи займаються шахрайством від його імені. Подібні атаки фіксувалися проти найбільших брендів, зокрема проти google. По-третє, звичайною злочинною практикою стали атаки проти захисних механізмів систем дистанційного банківського обслуговування (DDoS-атаки), які слугують прикриттям для проникнення у систему чи створюють незручності для клієнтів як засіб недобросовісної конкурентної боротьби. По-четверте, можна виділити внутрішнє шахрайство з використанням комп'ютерних технологій, наприклад, підміна платіжних документів та фінансової інформації, викрадення масивів даних, компрометація конфіденційності інформації. Також до кіберзлочинів слід відносити розповсюдження забороненої чи обмеженої в обігу інформації, наприклад, дитячої порнографії.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КІБЕРЗЛОЧИНУ

Written by ДОВЖЕНКО ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ, аспірант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ (м.Одеса)

Wednesday, 05 December 2018 16:57

До визначення подібних злочинів саме як «кіберзлочинів» (а не, наприклад, «комп'ютерних злочинів») підштовхує термінологія, яка міститься в чинних міжнародних договорах України. Зокрема, саме цей термін використано в Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність, що набрала чинності для України 1 липня 2006 року [2]. Нею до кіберзлочинів було віднесено незаконний доступ до комп'ютерних систем (ст. 2), нелегальне перехоплення даних, що передаються цифровими каналами зв'язку (ст. 3), втручання у дані, що зберігаються в комп'ютерних системах чи передаються електронними каналами зв'язку (ст. 4), втручання в комп'ютерні системи (ст. 5), зловживання комп'ютерними пристроями (ст. 6), підробки, пов'язані з комп'ютерами (ст. 7), шахрайство, пов'язане з комп'ютерами (ст. 8), правопорушення, пов'язані з дитячою порнографією (ст. 9), правопорушення, пов'язані з порушенням авторських чи суміжних прав (ст. 10).

Розслідування злочинів, скоєних в кіберпросторі, вимагає як технічних, так і теоретичних знань. З урахуванням гострого дефіциту останніх виникає необхідність обґрунтування єдиного поняття кіберпростору з точки зору криміналістики, що сприятиме поглибленню і розширенню термінології теоретичної бази комп'ютерної криміналістики. Кіберпростір (від кібернетика і простір) - метафорична абстракція, яка використовується в філософії і в комп'ютерній технології, віртуальна реальність, що представляє ноосферу, другий світ як «всередині» комп'ютерів, так і комп'ютерних мереж. Поняття кіберпростору сьогодні використовується при описі об'єктів, широко поширених в комп'ютерній мережі.

наприклад, веб-сайт може бути метафорично описаний як «такий, що знаходиться в кіберпросторі». Допускаючи подібну інтерпретацію, можна говорити про інтернет-події, що відбуваються не в країнах або містах, де фізично знаходяться сервери або учасники, а в кіберпросторі. Прикладаючи поняття кіберпростору до поняття злочину слід говорити про кіберзлочини як такі злочини, що відбуваються у кіберпросторі.

Напрацьовані міжнародно-правові та доктринальні підходи до поняття кіберзлочину дозволяють говорити лише про початок розробки цієї складної та багатогранної концепції. Водночас, у зв'язку зі стрімким розвитком кібертехнологій, будь-яке формальне визначення буде умовним, адже неможна передбачити можливі суспільно-небезпечні діяння, що будуть скоєні за допомогою невідомих на даний момент технологій. З цього випливає, що визначення кіберзлочину «приречене» бути достатньо широким, аби ним можна було охопити всю сукупність злочинів, що потенційно можуть бути здійснені за допомогою комп'ютерів та комп'ютерних систем. Очевидно, що така робота далека від завершення навіть в науковій літературі, не кажучи вже про законодавчу техніку. Проте вона має проводитися з чітким усвідомленням кінцевої мети – розробки концепції та стрункого законодавчого визначення кіберзлочину як злочину, що скоюється в кіберпросторі.

Список використаних джерел: 1. Гвоздецька М.О., Ісмайлов К.Ю. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності: сучасний стан, структура та специфіка вивчення.

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції

. (23-25 листопада 2016 р. м. Кропивницький). Кропивницький, 2016 р. С. 52—53.

2. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575

3. Римарчук Г.С., Мельник В.І. Юридична природа кіберзлочинів.

Науковий вісник Ужгородського національного університету

. Серія ПРАВО. 2014.Вип. 24. Т. 4. С. 54—57. {jcomments on}

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КІБЕРЗЛОЧИНУ

Written by ДОВЖЕНКО ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ, аспірант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ (м.Одеса)

Wednesday, 05 December 2018 16:57
